

**ПСИХОЛОГИЧНАТА ЕКСПЛОРАЦИЯ
ПРИ ИНИЦИАЛНОТО ИНТЕРВЮ****А. Алексиев, С. Алексиев и Ц. Алексиев***ДКЦ „Александровска”, Медицински университет – София
АСОМ ООД – София*

Резюме. Прави се практическо структуриране на първата среща с пациента и на релацията „лекар–болен”. В приложение се представя въпросникът на J. W. Aleksandrowicz.

Ключови думи: *стандартизирано инициално интервю, въпросник на J. W. Aleksandrowicz*

A. Aleksiev, S. Aleksiev and Ts. Aleksiev. PSYCHOLOGICAL EXPLORATION IN INITIAL INTERVIEW

Summary: Presented is a practical structuring of the first patient's visit as well as of the relation patient-doctor. The questionnaire of J. W. Aleksandrowicz is also added to the discussion.

Key words: standardized initial interview; J. W. Aleksandrowicz questionnaire

Инициалното интервю е съдбоносно за успеха на терапията на болните с невротични и психосоматични разстройства. Професионализмът при общуването с пациента още на първата среща ще определя спечелването му за общата кауза. Събирането на анамнезата трябва да става в спокойна обстановка, в атмосфера на емпатично заслушване с техниките на роджериянската клиентоцентрирана психотерапия [8]. „Който добре пита и разпитва, добре диагностицира и лекува”.

Започва се с любезна покана „по неотложност” или с предимството на предварителното записване (waiting list). Представяме следния подход: „Моля, заповядайте... (ръкувате се)... седнете..., отпуснете се..., тяло и душа... Слушам Ви внимателно... (приближавате се на около един и половина метра

разстояние от пациента..., запознават се..., отчитате невербалната комуникация на ръкостискането..., мимичната експресия..., „езика на тялото и движенията“). Събират се данни за: образованието, професионалната ориентация, трудовия стаж, семейното положение, децата, по няколко думи за родителите, икономическите стандарти, здравните ресурси на пациента и фамилията, както и по същество – кои са най-мъчителните оплаквания – през деня, през нощта, по линията на циркадната ритмика – месечната и сезонната. Прилагат се техниките на „подпитванията“, уточняващи въпроси и др. [1].

Следва експлорация на: миналата анамнеза, миналите заболявания, преморбидните характеристики и личностни особености, фамилната анамнеза, стресогенни и претоварващи събития (life events) по линията на бременността, раждането, ранното детско развитие, особеностите на родителското отглеждане, семейната атмосфера и взаимоотношенията между родителите, особеностите в периодите на съзряването до пубертета – „орално-канибалистични, анално, садо-мазо и генитално зрели психологично-личностни профили и нагласи, и предиспозиции за емоционално, когнитивно и поведенческо приспособяване“ [6].

По-нататък воденето на случая (case management) изисква структуриране на очакванията [5]. Взаимоотношенията пациент–терапевт се насочват към мобилизиране на положителните очаквания (moderate expectations), на вярата, надеждата и упованието, че „заедно ще се справим“ с невротичния дискомфорт и с психопатологичната симптоматика. Именно в тази първа фаза на диагностично-терапевтичния процес ние се договорираме („информирано съгласие“) как да се обслужваме и при какви условия – за около месец и половина – „стопираща терапия“.

Извършва се диференциална диагноза, предимно на синдромологичен принцип на основата на Международната класификация на психичните и поведенчески разстройства, МКБ – 10 [2]. В началото, за около двадесет дни, се назначава предимно психофармакотерапия, дават се указания за ежедневните режими и се планира контролен преглед. Накрая на прегледа и консултацията се използват „магични заклинания“ по типа на древноюдейската терапевтика и на шаманизмите:

„Вземайте предписаните лекарства по предлаганата схема, три пъти дневно и с Бога напред! Заповядайте визитката ми, за да ме държите в течение!... Дето е текла бистра вода, пак ще тече!...” – психотерапевтичен макиавелизъм с триадата на Бернхайм–Бехтерев: сугестия при ясно осъзнаване или в хипноза, автосугестия и убеждение [1].

Цялата инициална експлорация трае около 45 минути.

Универсална рецепта и лекарство за всичко и за всички не съществуват. **Диагностиката и терапията са индивидуални и високо професионални. Те трябва да се школуват, за да се започват и да се извършват още при инициалната консултация на пациента. Лекарят, психологът, социалният работник и всички представители на помагащите професии трябва допълнително да се школуват и психоанализират за целите на синкретичната психопрофилактика, психотерапия, рехабилитация и ресоциализация [1].**

За попълване у дома на пациента се дава Въпросникът на Александрович за симптоматен дискомфорт [3, 4]. **В основата на въпросника е заложен холистичният етиопатогенетичен модел при неврозите и психосоматичните разстройства – симптомът не се смята вече за същинската болест, а по-скоро е комплексен резултат от дълбоки съзнани, полусъзнани и несъзнани подлежащи интерперсонални и интрапсихични конфликтни сблъсъци във времето и в жизненото пространство [1].**

Приложение:

ВЪПРОСНИК НА J. W. ALEKSANDROWICZ
(за самооценка на симптоми и оплаквания)

Име:.....Год.:.....
Фак. №: адрес:..... GSM

Образование

Трудов стаж:.....

Семейно положение:.....

Деца:

Родители, братя и сестри:

Битово:.....

Дата на изследването:

В този въпросник се намират *симптоми, оплаквания и проблеми*, които понякога се появяват при невротичните разстройства. Вашите данни за това кои от тях са се *появявали през изминалата седмица*, ще ни позволят да Ви разберем по-добре и да схванем какво Ви измъчва най-много. Умоляваме Ви да прочетете внимателно всеки въпрос и да отбележите доколко и в каква степен Ви е измъчвало посоченото оплакване.

Ако през този период посоченото оплакване *въобще не се е появявало*, моля да заградите в кръгче намиращия се вдясно на въпроса знак „0”.

Ако се е появило, но е било само *малко или слабо изразено*, моля да заградите с кръгче цифрата „1”.

Ако е било *средно изразено*, моля, заградете с кръгче цифрата „2”.

Ако е било *много силно изразено*, моля, заградете с кръгче цифрата „3”.

Умоляваме Ви да отговорите на въпросите по възможност бързо, но добросъвестно и точно!

№	Симптоми и оплаквания	Отговори			
		0	А	Б	В
1	Страх, който се появява по време на престой на балкони, мостове, над пропасти и други височини	0	1	2	3
2	Чувство на тъга, потиснатост	0	1	2	3
3	“Задущаване”, чувство като че ли е заседнала “буца в гърлото”	0	1	2	3
4	Постоянно чувство на безпричинен страх	0	1	2	3
5	Често плачене	0	1	2	3
6	Чувство на умора и отпадналост, които намаляват и изчезват през деня	0	1	2	3
7	Сексуална неудовлетвореност	0	1	2	3
8	Чувство, че познатите предмети са станали странни и чужди, непознати	0	1	2	3
9	Повръщане при ситуации на нервност	0	1	2	3

10	Лошо самочувствие в голяма компания	0	1	2	3
11	Сърбежи по кожата, бързо отминаващи кожни изриви	0	1	2	3
12	Многократни, затрудняващи ежедневието проверки дали всичко е добре направено (дали вратите са затворени, печката изключена и т.н.)	0	1	2	3
13	Схващания на отделни мускулни групи, които се появяват само при изпълнение на определени дейности, напр. гърч на пръстите на ръцете при писане, свирене на музикални инструменти и др.	0	1	2	3
14	Виене на свят, замайване	0	1	2	3
15	Липса на самостоятелност	0	1	2	3
16	Чувство на непоносимо вътрешно напрежение	0	1	2	3
17	Откриване в себе си белезите на различни сериозни заболявания	0	1	2	3
18	Упорити, натрапливи мисли, думи или представи, които нахлуват в съзнанието и пречат	0	1	2	3
19	Страшни сънища, кошмари насън	0	1	2	3
20	Учестено, засилено сърцебиене, което не е свързано с физическо усилие	0	1	2	3
21	Страх или (и) други неприятни преживявания, които се появяват постоянно, когато наоколо няма хора (напр. когато къщи няма никого)	0	1	2	3
22	Силно чувство за вина, самообвинение	0	1	2	3
23	Загуба на усещане по някои части на тялото, напр. по кожата	0	1	2	3
24	Необясним страх, който парализира и прави невъзможно каквото и да е действие	0	1	2	3
25	Дълбоко и силно преживяване на неприятни събития	0	1	2	3
26	Влошаване на паметта	0	1	2	3
27	Трудности при сексуалното общуване – напр. във връзка с болки и спазъм на мускулатурата при жените, липса на вдървяване (ерекция) или преждевременно изпразване при мъжете и др.	0	1	2	3
28	Чувство, че заобикалящият свят е като в мъгла	0	1	2	3

29	Главоболие, което пречи в работата	0	1	2	3
30	Измъчване, терзание от липсата на какъвто и да е близък човек	0	1	2	3
31	Подуване на корема, неволно оригване или отделяне на газове	0	1	2	3
32	Многократно повтаряне на едни и същи безсмислени или излишни действия...	0	1	2	3
33	Заекване, пелтечене	0	1	2	3
34	Чувство за нахлуване на кръв в главата	0	1	2	3
35	Несигурност в себе си, която затруднява ежедневието	0	1	2	3
36	Разсеяност, която пречи в работата	0	1	2	3
37	Цялостно заангажиране с цел да се избегне страданието	0	1	2	3
38	Непрекъсната борба с натрапливо връщащи се в съзнанието мисли, че ще се постъпи към някого несправедливо, че някой ще бъде обиден	0	1	2	3
39	Трудности при заспиването	0	1	2	3
40	Болки в сърдечната област	0	1	2	3
41	Страх, който се появява винаги в движещи се превозни средства – влак, автобус и др.	0	1	2	3
42	Загуба на вяра в собствените сили	0	1	2	3
43	Временно безсилие и обездвижване на ръцете или краката	0	1	2	3
44	Пристъпи на паника	0	1	2	3
45	Изпадане в състояние на силно и дълбоко вълнение	0	1	2	3
46	Чувство за много по-трудно и по-неясно мислене, отколкото обикновено	0	1	2	3
47	Нежелание за сексуално общуване с хора от другия пол	0	1	2	3
48	Чувство за нереалност	0	1	2	3
49	Сухост в устата	0	1	2	3
50	Отбягване на хората, дори на близки и познати	0	1	2	3
51	Отмаляване, припадане	0	1	2	3
52	Наличие на вътрешна необходимост за	0	1	2	3

	изпълнение на ненужни движения и действия (които е невъзможно да бъдат овладени), напр. многократно и ненужно миене на ръцете, ненужно допиране на някои предмети и др.				
53	Насилствени, неволеви движения („тикове“)	0	1	2	3
54	Липса на апетит	0	1	2	3
55	Житейска несъобразителност, непохватност	0	1	2	3
56	Нервност, хаотичност в движенията, нарастващо неумение	0	1	2	3
57	Непрекъснато обръщане на вниманието върху телесните отправления – напр. върху сърдечната дейност, пулсовата честота, храносмилането и др.	0	1	2	3
58	Натрапливо нахлуващи мисли (независимо от волята) с непристойно или богохулно съдържание	0	1	2	3
59	Пристъпи на глад – напр. необходимост от ядене през нощта	0	1	2	3
60	Чувство за студ или (и) температура без видим повод	0	1	2	3
61	Страхове, които се появяват винаги по време на пребиваване в открити пространства, напр. на огромен площад и др.	0	1	2	3
62	Желание за самоубийство	0	1	2	3
63	Периодично неподвиждане или недочуване	0	1	2	3
64	Неспокойство, тревога	0	1	2	3
65	Невъзможност за овладяване на своите чувства, независимо от последствията	0	1	2	3
66	Трудности при концентриране и съсредоточаване на вниманието	0	1	2	3
67	Значително отслабване или загуба на сексуално влечение...	0	1	2	3
68	Впечатление за отчуждаване на собственото тяло	0	1	2	3
69	Диария	0	1	2	3
70	Засрамване и притеснение в присъствието на хора от другия пол	0	1	2	3
71	Страх или/и други неприятни усещания,	0	1	2	3

	настъпващи само по време на пребиваване в затворени помещения				
72	Забавяне на движенията и мислите, апатия	0	1	2	3
73	Онемяване, невъзможност за гласоотделяне, които се появяват и изчезват изведнъж	0	1	2	3
74	Запек	0	1	2	3
75	Чувство за малостойност в сравнение с другите хора	0	1	2	3
76	Разбиване и унищожаване на предмети в състояние на нервност и гняв	0	1	2	3
77	Опасение за своето здраве, страх от разболяване от опасна болест	0	1	2	3
78	Упорито, натрапливо, ненужно броене, напр. на минавачите, електрическите лампи, колите и др.	0	1	2	3
79	Чести събуждания през нощта	0	1	2	3
80	Изчервявания на лицето, шията и гърдите отпред	0	1	2	3
81	Чувства на страх, които се появяват в ситуации на съгъстено множество от хора	0	1	2	3
82	Песимизъм, предвиждания на неуспехи и нещастия в бъдещето	0	1	2	3
83	Настъпване на слабост в трудни и неприятни ситуации	0	1	2	3
84	Необосновано чувство на застрашеност	0	1	2	3
85	Неочаквано, бурно преживяване на радост, щастие, възхищение	0	1	2	3
86	Постоянно задържащо се чувство на умора	0	1	2	3
87	Неприятни изживявания, които са свързани с оперирания	0	1	2	3
88	Чувства на живот като насън, дневни сънища	0	1	2	3
89	Треперене на мускулатурата на ръцете, краката или на цялото тяло	0	1	2	3
90	Чувство за лесно повлияване от другите хора	0	1	2	3
91	Алергични оплаквания – такива като сенна хрема, бързо появяващи се и изчезващи подувания и др.	0	1	2	3
92	Вътрешно принуждаване за изпълняване на	0	1	2	3

	всички дейности много бавно и педантично				
93	Сгърчване на мускули в различни части на тялото	0	1	2	3
94	Събиране на повишено количество слюнка в устата	0	1	2	3
95	Задълбочаване в бленуване наяве – „дневни сънища“	0	1	2	3
96	Избухвания на гняв и злоба, които не се поддават на контрол	0	1	2	3
97	Усещания, че си болен от някаква тежка, заплашваща живота ти болест	0	1	2	3
98	Извънмерна жажда	0	1	2	3
99	Безсъние	0	1	2	3
100	Необосновано възникване на усещания за студенина и/или повишена температура	0	1	2	3
101	Силен страх от предмети, животни или места (ситуации), от които няма основания да се страхуваме	0	1	2	3
102	Липса на сила и енергия за каквато и да е работа или дейност	0	1	2	3
103	Трудности при дишането, например липса на въздух, душене – които се появяват изведнъж и след малко изчезват	0	1	2	3
104	Чувство на вълнение и неспокойство в очакване на някакви събития, срещи и т.н.	0	1	2	3
105	Чувство, че никой не те оценява по достойнство	0	1	2	3
106	Намаляване на бързината на мислене и загуба на бистротата	0	1	2	3
107	Болки или други неясни оплаквания от половите органи	0	1	2	3
108	Впечатление, че нещо вече се е случило, макар че сигурно се вижда и случва за първи път	0	1	2	3
109	Неприятни усещания или болки, които възникват под влияние на шум, силна светлина, лек допир и др.	0	1	2	3
110	Чувство, че хората са неприятелски	0	1	2	3

	настроени към теб				
111	Неволно напикаване, напр. по време на сън	0	1	2	3
112	Злоупотреба с алкохол	0	1	2	3
113	Неволно треперене на клепачите, лицевата мускулатура, главата или други части на тялото	0	1	2	3
114	Неприятно изпотпяване в моменти на притеснение или яд	0	1	2	3
115	Чувство на подчиняване и робуване на околните	0	1	2	3
116	Постоянно чувство на гняв и злоба	0	1	2	3
117	Неопределени, сменящи се и "пътуващи" болки	0	1	2	3
118	Чувство на бунт, бунтарство	0	1	2	3
119	Сънливост през деня, което е трудно преодолимо и принуждава към заспиване, макар и за момент, независимо от обстановката	0	1	2	3
120	Усещане за нахлуване на кръв в главата	0	1	2	3
121	Страх за най-близките, макар че актуално нищо не ги застрашава	0	1	2	3
122	Чувство, че съм по-лош от останалите хора	0	1	2	3
123	Смущения в равновесието	0	1	2	3
124	Страх, че ще стане или ще се случи нещо страшно, напр., че ще настъпи катастрофа и т.н.	0	1	2	3
125	Чувство, че околните не проявяват интерес към твоите работи и твоята личност	0	1	2	3
126	Наплив на мисли	0	1	2	3
127	При жените – смущения в менструалния цикъл	0	1	2	3
128	Чувство за избледняване на впечатленията от миналото и от настоящето	0	1	2	3
129	Чувство на напрежение в мускулатурата	0	1	2	3
130	Нужда от уединение	0	1	2	3
131	„Горене в гърлото”, парене, киселини	0	1	2	3
132	Често уриниране от напрежение	0	1	2	3
133	Сгърчване на мускулатурата на шията, което	0	1	2	3

	принуждава до постоянно изкривяване на главата				
134	Мускулни болки, напр. болки в кръста, в гръдния кош и др.	0	1	2	3
135	Шум в ушите	0	1	2	3
136	Гадене, повдигане като при повръщане	0	1	2	3
137	Понижаване на половата способност и активност	0	1	2	3
138	Разочарования в нашата медицина и общественото здраве	0	1	2	3

Nota bene: Нашето здравеопазване и Здравната каса утвърждават принципите на органолокалистичния подход и остаряващото вирховианство на т.нар. клетъчна федерация във вътрешната медицина. Това задържа и възпира цялостното реформиране – здравната реформа по същество. Парцелираната диагностика „обосновава“ практически неадекватната и до голяма степен ятрогенна медицинска услуга на населението. Реформата буксува.

Планираното време за инициалната консултация – диагностика и терапия, по утвърдените стандарти на НЗОК е 10 минути на човек. Индикирането на скъпите инструментални изследвания *per eliminationem et ex juvantibus*, а не на добрата „анамнеза – статус“, води до ятрогенизирането на болния, обратно на „*gritum pop posere*“. Признатата корупция при изготвянето на лекарствените списъци и кодираната диагностика и терапия принуждават нашите лекари – нашата медицина, практически и в образованието – към „стъкмистика“, защото Хипократова клетва сме дали (а не Социалистическа!). Иначе следват глоби и разпределение на благата и бонусите!!! по социалистически!? Стремим се към стандартите на западната цивилизация и добрите практики, а разпределяме капитала контрарно, без екипно сработване и без правила. Хипердиагностиката, „по пътеки“, немотивираните професионално хоспитализации, официалният и неофициалният „избор на екип“, заплащането „под масата“ и т.н. – всичко това корумпира здравеопазването

и касата, пилее парите на данъкоплатеца и държавата и спъва развитието напред и нагоре.

Холистичният подход и синкретичната терапевтика са съвременните научно-практически алтернативи на органо-локалистичния подход, парцелираната диагностика и едностранчивата и неадекватна терапия.

Ние изоставаме със 75-100 год. от Американските и Европейските стандарти в психосоматичната медицина!

Библиография

1. Алексиев, А. С. Синкретична психотерапия и психопрофилактика. Благоевград, Университетско издателство "Неофит Рилски", 2010.
2. Международна класификация на болестите. X ревизия. Психични и поведенчески разстройства. МКБ – 10, глава V, Категории F 00 – F 99. София, Център за сътрудничество със СЗО по проблемите на психичното здраве, 1992.
3. Aleksandrowicz, J. W., B. Pawelec et D. Sikora. Model oceny efektow terapii nerwic – wskaźniki i kryteria zmian. – Psychoterapia, **1**, 1989, 53-62.
4. Aleksandrowicz, J. W. et G. Hamuda. Kwestionariusz objawowe w diagnozie I w badaniach epidemiologicznych zaburzen nerwicowych. – Psychiatria Polska, **28**, 1994, № 6, 667-676.
5. Alexiev, A. Oczekiwania a przebieg I wyniki leczenia pacjentow z zaburzeniami nerwicowymi. – Psychoterapia (Krakow), Wrzesien, **14**, 1975, 3-10.
6. Freud, S. Gesammelte Schriften, Bd. I-XII. Leipzig, Internationaler Psychoanalytischer Verlag, 1924-1934.
7. Meili, R. Podrecznik diagnostyki psychologicznej. Warszawa, PWN, 1967.
8. Rogers, C. R. Client-Centered Therapy. Boston, Houghton Mifflin, 1951.
9. Wallen, R. W. Psychologia kliniczna. Warszawa, PWN, 1964.

✉ Адрес за кореспонденция:

А. Алексиев
ДКЦ „Александровска”
Медицински университет
Ул. "Св. Г. Софийски" № 1
1431 София